

Prispevek

na nacionalni strokovni konferenci Kam po krizi, 19. marca 2010,
v veliki dvorani Državnega zbora RS

Spoštovani člani skupine, spoštovani udeleženci konference!

V svojem prispevku bom spregovoril o medsebojni delitvi kot novem družbeno-ekonomskem principu.

Živimo v času, ki ga pretresajo okoljska, ekonomska in družbena kriza. V resnici gre za tri vidike ene same krize, ki je prizadela vsa družbena področja in sleherni kotiček planeta. Prav pa je, da izpostavimo ekonomsko področje, kjer lahko najdemo prave vzroke krize.

Ker je temeljna naloga ekonomije blaginja ljudi, z blaginjo pa so neločljivo povezane dobrine in preko njih celotno okolje, je prav, da razmislimo o njih. Naj za primer izpostavimo hrano, eno od ključnih dobrin za zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb. Tragika te dobrine, je tragika sveta v katerem živimo. Razumevanje problematike hrane in drugih ključnih dobrin, je hkrati tudi ključ za izhod iz krize.

V svetu je danes več kot milijarda ljudi kronično podhranjena oziroma skoraj vsak šesti Zemljan, še vsaj dve milijardi ljudi pa živita na robu prehranske varnosti in kar 25.000 ljudi dnevno umre zaradi lakote. To so strašljivi podatki.

Hkrati pa skupna svetovna proizvodnja hrane ustreza energetske vrednosti približno 4.600 kcal na prebivalca dnevno. Če vemo, da povprečni Zemljan dnevno potrebuje 2.000 kcal, potem dobimo kaj nenavadno sliko. Hrane ni samo dovolj, temveč jo celo preveč; kar 57 % je ne doseže človeških ust. Kaj se torej s hrano dogaja?

Precejšen del se jo nameni za prehrano živali, kjer se velik del njene energetske vrednosti izgubi. Celotna veriga proizvodnje mesne hrane je izjemno potratna, tako z vidika porabe energije in vode kot tudi z vidika izpustov toplogrednih plinov in degradacije okolja. Del hrane se s pomočjo gigantskega marketinškega sistema »izgubi« v pretirani potrošnji in v smeteh bogatih držav. Američani letno zavržejo kar 44 milijonov ton hrane, a tudi v Sloveniji nismo dosti boljši; letno zavržemo približno 15.000 ton kruha, ki obleži na trgovskih policah. Ker vedno želimo svež kruh.

V letih 2007 – 2008 je bilo v biogoriva predelanih 95 milijonov ton žitaric, čeprav danes vemo, da proizvodnja biogoriv prispeva celo več h globalnemu segrevanju kot uporaba fosilnih goriv. Na primeru hrane lahko vidimo prepletenost okoljske, ekonomske in družbene krize.

Očitno ni prav, da svobodnemu delovanju tržnih sil prepustimo hrano in druge dobrine, ki so ključnega pomena za zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb in za trajnostni razvoj planeta.

Tržne sile vedno delujejo po načelih sebičnosti, pohlepa in tekmovanja oziroma konkurenčnosti, zaradi česar imamo danes tako nepravično porazdelitev dobrin in njihovo tako nezmerno rabo. Namesto konkurenčnega boja za dobrine, ki ga narekujejo tržne sile in ki povzroča toliko gorja, moramo do ključnih dobrin pristopiti drugače.

Medsebojna delitev dobrin, kot novi družbeno-ekonomski princip lahko poimenujemo, ni nekakšen nov ekonomski sistem niti nova ideologija, temveč širok okvir, znotraj katerega je mogoče na različne načine deliti ključne dobrine, da bi lahko »dosegle« slehernega državljana oziroma slehernega prebivalca planeta.

Ena od možnosti medsebojne delitve dobrin je ustanovitev posebne agencije, ki bi jo vodili strokovnjaki različnih področij, predstavniki nevladnih organizacij in demokratičnih institucij države, ki bi koordinirala delitev ključnih dobrin po načelu pravičnosti in v okviru zmožnosti okolja. To je mogoče storiti na globalni, državni in lokalni ravni. A to je le ena od možnosti, obstaja še kar nekaj pobud in rešitev, kako pravičneje deliti dobrine.

Medsebojna delitev ne izključuje trga, izključuje pa ga iz položaja »vrhovnega rabsodnika« človeških življenj, kajti vprašanje dostopa do ključnih dobrin je v končni instanci vprašanje življenja in smrti?

Medsebojna delitev dobrin je torej princip, ki lahko v temelju spremeni ne samo ekonomijo, ampak tudi celotno družbo. Medsebojna delitev dobrin nenazadnje izhaja iz razumevanja, da živimo na skupnem planetu, ki je naš edini dom in v okviru ene družine, človeštva.

Hvala

Rok Kralj, Kamnik